

Νίκος Μπακόλας «Μυθολογία»

Του Κώστα Γουλιάμου

Τά χρόνια λίγο πριν από τον α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά και κατά την διάρκειά του αποτελούν την θεματογραφία της «Μυθολογίας». Ο Νίκος Μπακόλας, με τά δώδεκα αλληλένδετα αφηγήματα, στρέφεται στους μηχανισμούς μιάς έρμαφρόδιτης κοινωνικής ζωής. Από τους τύπους, τους χαρακτήρες και τις εικόνες του συγγραφέα προδικάζεται ή ταυτότητα της εποχής εκείνης.

Ο Νικόλας είναι τό κεντρικό πρόσωπο. Ζει στην όρεινή πατρίδα του, την Δάρδα, σε άνύπαρκτο βιοτικό χώρο, δοκιμάζοντας την στέρηση. Η μετανάστευση - σημείο των Καιρών - ή φυγή δηλαδή από τά δεσμά της πραγματικότητας, είναι «μιά κάποια λύση». Από την Θεσσαλονίκη στην Πόλη και πάλι πίσω στην Θεσσαλονίκη. Η περιπέτεια, ό «ήρωϊσμός» και γιατί όχι, ό τυχοδιωκτισμός θριαμβεύει. Μέ λίγα λόγια, γίνεται ή σήμανση των κοινωνικών φαινομένων και της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Φυσικά όχι στό επίπεδο της ιστοριογραφίας ή της παράθεσης μιάς απαγγελτικής γραφής. Τό συγκεκριμένο γεγονός φαίνεται νά υπερπηδά ό συγγραφέας μέ τό ποιητικό σχήμα της αφήγησής του, πού άνασυνθέτει την άληθινή φύση της εποχής. Οί λέξεις του δέν διαθέτουν τυπική στάση, αλλά «κατάδυση στην πραγματικότητα». Η γλώσσα του, της οποίας ή συντακτική δομή όλοκληρώνεται μέ την συχνότητα του συνδέσμου «καί» άγγίζει τά όρια του ιδιώματος. Καί ό λόγος του άναπτύσσεται στην φύση, στά πρόσωπα, στίς σχέσεις τους, στίς δομές του συστήματος.

Έτσι ή προσέγγιση στον μύθο, γιά μιά ευστάθεια ή εξάντληση της ουσίας του, διευκολύνεται άναμφίβολα από τίς συνιστώσες της γραφής.

Ο Συγγραφέας άφιερώνεται στην εύλυγισία και στην μεταρσίωση της συμβολικής έκφρασης. Έκει σπριζεται και ό άξονας του συνδυασμού επιθέτου - ουσιαστικού, έμπραγματώνοντας μιά γόνιμη ποιητική «έρμηνεία» των δρωμένων. Τόσο ή συντακτική δομή όσο και τό εύαγγελικό ύφος του Ν. Μπακόλα άναζητούν μιά νέα άρχή στην άνάπτυξη του πεζού λόγου, καθώς ήδη έχει ξεφύγει από την φωκνερική τεχνική προηγούμενων βιβλίων.

Τά πρόσωπα πού παρουσιάζονται στην «Μυθολογία» είναι πρόσωπα πραγματικά. Πρόσωπα συγκεκριμένου χρόνου και χώρου μέ ιστορική άνάπτυξη. Στόν συγγραφέα άνήκει ή τιμή του «κριτή της δυστυχίας» τους (R. Barthes). Γιατί τό στοιχείο της άλήθειας πού

έμπεριέχεται στον μύθο είναι και στοιχείο - μέ έννοια πιό πλατεία και από την «άρχή» των Μόμσεν, Βέμπερ - «ήθικης της ειλικρίνειας» άπέναντι σ' ένα τόπο πού άναζητούσε την φυσιογνωμία του. Μερικά χρόνια δηλαδή πριν ακόμα κλονισθεί ή άστική του ιδεολογία (1922).

Στά δώδεκα λοιπόν αφηγήματα διαγράφεται καθαρά ή σχέση άτόμου - οικογένειας (κοινωνίας). Η φαμίλια δέν διευκολύνει την λειτουργία, την άναπνοή της άτομικότητας. Η φαμίλια παρεμβαίνει, διχοτομεί τίς φυσικές διαδικασίες. Η υπερνίκηση των έντάσεων γίνεται βασικό δίλημμα γιά την επιβίωση των ρόλων στην οικογένεια («τό φονικό»). Η συγγένεια δέν είναι τίποτα άλλο παρά ή θεαματική συμβολή, μιά περίπλοκη άλληλεξαρτώμενη σχέση. Ο γάμος δέν είναι έστω ή «άφαιρεση» από τον έρωτα, παρά ένα «κατ' άνάγκη» στοιχείο της πατριαρχικής δομής, μιά καταδυνάστευση άφου γίνεται άναγκαστικά.

Βέβαια τό άποτέλεσμα δέν όδηγει στην αυτοκτονία, όπως συμβαίνει στα «Πλοία δέν άραξαν» του Λουντέμη, αλλά στον θάνατο από φυματίωση («ή Άρετή»).

Έτσι ό έρωτας μένει πάντα μιά φαντασίωση, μιά εικόνα χωρίς έναγκαλισμό μέ την πραγματικότητα. Άπομένουν οί ένδοοικογενειακές σχέσεις μέ τίς παρασιτικές «όρμόνες» τους. Η έγκαθίδρυση ή προβολή στείρων κοινωνικοθητικών θεσμών (άντικειμενικών, ύποκειμενικών, συμβολικών) πού περιορίζουν την πολιτισμική άτμόσφαιρα και ύποτάσσουν την άτομικότητα. Τό άποτέλεσμα καλείται στερημένη κοινωνικότητα. Γιατί έξ όρισμού ή δύσκαμπτη εποχή άγνοεί τίς διαρθρωτικές άρχές, τό νόημα της ανθρώπινης περιπέτειας. Άν βέβαια προστεθούν και τά έμφυτα συμφέροντα του άνθρώπου («τά καπιτάλια») τότε κανείς διαισθάνεται την παθολογία των πραγμάτων. Όλες αυτές οί άδιαφοροποίητες μορφές μέ τίς κοινωνικές και ήθικές διαντιδράσεις άντανακλώνται στην «Μυθολογία»

Τό βιβλίο καλύπτουν οί κανόνες της κοινωνικής ζωής, ή σύγχυση της εποχής, οί άναγωγές στην μοίρα του τόπου, οί προληπτικές έπιταγές αλλά και ή ιδιαίτερη κλίμακα της ρωμοσύνης καθώς ύπογραμμίζει την άντίθεσή της στο «Κύκλωμα» των συμμάχων («οί σύμμαχοι»)

Ο Ν. Μπακόλας διατηρεί τό νοηματικό επίπεδο, τό συναισθηματικό πλαίσιο, τό μέγεθος της δράσης και της μέθεξης των ανθρώπων πού έζησαν κάτω από την σκιά του πολέμου. Η εύαίσθητη κι εύφάνταστη γραφή του, μέ τίς φυσιοκρατικές εικόνες, παραπέμπει κατευθείαν στην δυνατότητα ζεύξεως πραγματικού - συμβολικού. Ο τόνος των αισθητικών έναλλαγών στηλιτεύει την ιδεολογία της εποχής. Τίς άπωθημένες επιθυμίες και τούς μηχανισμούς της.

Η «Μυθολογία» δικαιώνει την θέση του συγγραφέα, ένω ταυτόχρονα προεκτείνει τίς μορφές και τά σχήματα του πεζού λόγου